

RIKSADVOKATEN

Statsadvokatene

DERES REF.:

VÅR REF.:

2018/00288-003 KAK/ggr
810.2

DATO:

06.07.2018

STATSADVOKATMØTET 2018

Takk for sist og for aktiv og konstruktiv deltakelse under årets statsadvokatmøte på Gardermoen.

På vanlig måte oppsummeres noen pålegg/påminnelser og orienteringer som ble gitt under møtet og i tillegg noen andre direktiver. Embetslederne må formidle brevet til statsadvokatene. Det forutsettes at statsadvokatene viderebringer pålegg mv. til politimestrene, påtalejuristene og andre berørte i sine regioner på hensiktsmessig måte. Brevet blir lagt ut på KO:DE og riksadvokatens hjemmeside.

1. Siktelser som feilaktig angir 21års strafferamme og dermed riksadvokatkompetanse

Riksadvokaten er kjent med at statsadvokatene ikke sjelden mottar saker (særlig narkotikasaker) der politiets siktelse, ved angivelse av lovbud og eventuelt i lovgjengivelsen, tyder på at saken gjelder et forhold hvor riksadvokaten har påtalekompetansen, mens faktum beskrevet i grunnlaget viser at forholdet hører under statsadvokatens avgjørelsesmyndighet. Typisk angis det at siktelsen gjelder overtredelse av straffeloven § 232 annet ledd første punktum om "en meget betydelig mengde" narkotika, mens det beskrevne faktum gjelder en type/mengde narkotika som ligger godt innenfor § 232 første ledd (grov overtredelse). I slike saker er det det faktum som er beskrevet som er bestemmende for hvilket nivå i påtalemyndigheten som har påtalekompetansen. Slike saker skal med andre ord ikke sendes Riksadvokatembetet. Samtidig presiserer en at dersom politiet på et tidspunkt under etterforskingen bevisst har siktet vedkommende etter andre ledd, f.eks fordi man mente beslaget omfattet mer eller en annen type narkotika enn det viste seg å være, må saken sendes riksadvokaten, selv om art/mengde er nedjustert i den siktelsen som er oversendt statsadvokaten.

2. Underretninger om saksavgjørelse

Det pågår et arbeid i POD/PIT med ulike sider av (særlig) de automatisk genererte underretningene som produseres i politidistriktene. Dette gjelder bl.a. selve innholdet og rutiner for utsendelse og registrering/arkivering. I forbindelse med dette arbeidet, er det avdekket at det er en viss usikkerhet om rutinene for å sende underretning i saker som avgjøres av statsadvokatene og riksadvokaten, og der politiet bes om å underrette, er gode nok i alle

politidistriktene. Statsadvokatene bes rette oppmerksomhet mot dette i sin kontakt med politidistriktene, feks. ved inspeksjoner.

At det gis underretning, kan være avgjørende for at ikke klageretten og muligheten til å omgjøre en henleggelse går tapt. Sivilombudsmannen har til behandling en klage som gjelder nettopp et slikt tilfelle, og det forventes at han har merket seg, og vil kommentere, viktigheten av at rutinene for underretning er tilfredsstillende. I den konkrete saken ble underretningen gitt så sent at den absolutte klagefristen i straffeprosessloven § 59a tredje ledd siste punktum var utløpt. Muligheten til å omgjøre etter straffeprosessloven § 75 annet ledd, dvs. uten at det foreligger rettidig klage, utløper som kjent samtidig som den absolutte klagefristen, og var dermed heller ikke i behold.

3. Statsadvokatens håndtering av saker hvor politiet, uten å ha kompetanse til det, har avgjort påtalespørsmålet etter skattebetalingsloven § 18–1 og § 18–2

Ved ikrafttredelsen av straffeloven 2005 ble strafferammen i skattebetalingsloven § 18-1 og § 18-2 økt fra fengsel i seks måneder til fengsel i to år. Dette innebærer at påtalekompetansen er overført fra politiet til statsadvokaten. Endringen i påtalekompetansen er ikke fanget opp i alle politidistrikt, og det er derfor påtaleavgjort en del saker av feil myndighet. Statsadvokatembetene må gjennomgå disse sakene og rapportere om gjennomgangen etter anvisningene i riksadvokatens brev av 19. april 2018.

4. Påtalemyndighetens kompetanse til å beslutte utleveringspålegg overfor banker etter straffeprosessloven § 210 tredje ledd, jf. § 230 annet ledd

Den 1. januar 2016 trådte finansforetaksloven i kraft. Samtidig ble sparebankloven, forretningsbankloven og finansieringsvirksomhetsloven opphevet. Straffeprosessloven § 230 annet ledd om forklaringsplikt overfor politiet for vitner som er underlagt taushetsplikt etter banklovgivningen, viser imidlertid fremdeles til taushetspliktsbestemmelsene i de opphevede banklovene, og ikke til den tilsvarende bestemmelsen i finansforetaksloven § 9–6. Riksadvokaten har i brev til Justis- og beredskapsdepartementet 24. april 2018, med gjenpart til statsadvokatene, anmodet om at straffeprosessloven § 230 ajourføres slik at lovhenviingen blir korrekt. Det er riksadvokatens oppfatning at en slik manglende teknisk oppdatering av henviingen fra straffeprosessloven § 230 annet ledd til banklovgivningen ikke innebærer at bankansattes forklaringsplikt overfor politiet er bortfalt. Påtalemyndigheten har derfor fremdeles primærkompetansen til å beslutte utleveringspålegg overfor denne gruppen i medhold av straffeprosessloven § 210 tredje ledd.

5. Ankekompetansen ved subsumsjonsendring i medhold av straffeprosessloven § 254 tredje ledd

Det er reist spørsmål om hvem som har ankekompetansen i tilfeller hvor møtende aktor endrer tiltalen under hovedforhandling til å gjelde forhold som riksadvokaten har primær tiltalekompetanse for.

Statsadvokaten har som møtende aktor, i kraft av endringskompetansen i straffeprosessloven § 254 tredje ledd, anledning til å endre tiltalen til å gjelde forhold som ellers hører under riksadvokatens kompetanse. I slike tilfeller bør det selvsagt konfereres med Riksadvokatembetet hvis praktisk mulig, men det er ikke noe krav om samtykke fra riksadvokaten for at aktor kan foreta en slik endring.

Det er imidlertid riksadvokatens oppfatning at denne endringskompetanse hos aktor, ikke gir ankekompetanse. Riktignok kan ordlyden i § 68 om at det er den myndighet som har *besluttet* tiltale anke som har ankekompetansen, trekke i motsatt retning. Det er imidlertid naturlig å tolke bestemmelsen slik at det er normalsituasjonen, hvor tiltalen er tatt ut av det nivået som har

primærkompetansen, som det siktes til i § 68. Endringskompetansen som følger av § 254 tredje ledd er en unntaksregel, gitt av praktiske hensyn. Slike hensyn er ikke lenger til stede når rettsmøtet er avsluttet og det er spørsmål om anke.

Hvis en endring av tiltalen bringer forholdet inn under en bestemmelse hvor riksadvokaten har tiltalekompetansen, skal dommen oversendes Riksadvokatembetet med forslag om godtakelse eller eventuelt anke. En slik ordning muliggjør også omgjøring av den endrede tiltalen, hvilket riksadvokaten bør ha mulighet til.

Hvis retten domfeller i samsvar med den *opprinnelige* tiltalebeslutningen, og som faller inn under statsadvokatens ordinære tiltalekompetanse, må aktor vurdere om man fortsatt mener forholdet skal subsumeres under en bestemmelse hvor riksadvokaten har tiltalekompetansen. I så fall skal dommen oversendes riksadvokaten for vurdering av ankespørsmålet. Er statsadvokaten enig med tingretten tilligger ankekompetansen statsadvokaten, og den opprinnelige tiltalen vil benyttes under ankeforhandlingen.

6. Straffeprosessloven § 93 g om mindreårige over 15 år sin rett til selv å utøve sine straffeprosessuelle rettigheter – forholdet til taushetsplikt og foreldreansvar

Riksadvokaten er kjent med at det i flere politidistrikter har vært stilt spørsmål til statsadvokatene om hvordan politiet skal forholde seg til mindreårige fornærmede over 15 år som har vært utsatt eksempelvis for en voldtekt, men som ikke ønsker at foreldrene skal få vite om hendelsen. Skal dette ønsket respekteres, i lys av at straffeprosessloven § 93 annet ledd gir en mindreårig over 15 år rett til selv å utøve sine fornærmederettigheter?

En mindreårig fornærmet over 15 år må i første avhør, jf. informasjonsplikten i straffeprosessloven § 93 e, informeres om retten til selv å utøve sine prosessuelle rettigheter. Det er ikke grunnlag for å tolke § 93 annet ledd slik at den pålegger politiet noen taushetsplikt overfor foreldrene og således griper inn i foreldrenes faktiske mulighet for å ivareta sitt foreldreansvar. Følgelig bør foreldre som utgangspunkt informeres om handlinger som mindreårige har vært utsatt for, i hvert fall så fremt dette vurderes som nødvendig for ivaretagelse av foreldreansvaret og selv om det er i strid med barnets ønske.

Men med i vurderingen hører hva slags forhold det er snakk om. Har for eksempel en 17-åring vært utsatt for blotting eller er det snakk om et nakenbilde formidlet via internett, er det nødvendigvis ikke slik at foreldrene må informeres.

7. Foretaksstraff

Ved foretaksstraff skal gjerningsbeskrivelsen – så langt det er mulig – konkretisere hva påtalemyndigheten mener skulle vært foretatt. Dette kan gjerne gjøres ved at man først angir hvilken informasjon eller omstendighet som utløste en form for aktivitetsplikt e.l. og hva som foretaket burde ha iverksatt.

I vurderingen av om slik straff skal benyttes vises til straffeloven § 28. I tillegg skal man også iakttå hvilke tiltak som foretaket iverksatte etter at det aktuelle forhold ble kjent.

Det minnes om at Justis- og beredskapsdepartementet har gitt advokat Knut Høivik i oppdrag å foreta en vurdering av om reglene om foretaksstraff og korrupsjon bør revideres. Utredningen skal avgis innen 31. januar 2020.

8. Kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning 2017

Alle politidistrikt, samt Kripos og Økokrim har benyttet kommunikasjonskontroll som etterforskningsmetode i 2017. Totalt dreide det seg om 160 saker og 771 telefoner og andre

kommunikasjonsanlegg, i hovedsak mobiltelefoner. 253 mistenkte personer ble undergitt kommunikasjonskontroll i fjor.

Ca, 32 % av telefonkontrollene ble iverksatt etter ordre fra påtalemyndigheten. Domstolen har i alle saker tatt stilling til spørsmålet om ettergodkjenning.

For første gang utgjorde annen kriminalitet enn narkotika flertallet av KK-sakene. Ca. 42 % av sakene gjaldt narkotikakriminalitet. De øvrige dreide seg om bl.a. drap/drapsforsøk/avverging av drap, grov kroppsskade, grov mishandling i nære relasjoner, ildspåsettelse, voldtekter/andre seksuallovbrudd, grove ran, menneskehandel, menneskesmugling, grove frihetsberøvelser, grov korrupsjon, grove tyverier som ledd i organisert kriminalitet mv.

Basert på innberetninger fra politimestrene gav ca. 42 % av KK-sakene sammen med annen etterforskning resultater i form av pågripelser, beslag og/eller informasjon av bevis- og etterforskningsmessig verdi. Kriminelle nettverk i tilknytning til narkotikakriminalitet og grove tyverier ble avdekket.

Romavlytting ble brukt av syv politidistrikt samt Kripos, i til sammen 14 saker. Politiet har formidlet at metodebruken gav informasjon av etterforsknings- og bevismessig verdi i halvparten av sakene. 24 mistenkte personer ble undergitt romavlytting i 2016.

Dataavlesning har vært brukt som etterforskningsmetode i 2017.

*

Riktig god sommer!

Neste møte finner sted i Bergen 4. – 6. juni 2019 med Hordaland statsadvokatembeter som arrangør.

Med vennlig hilsen

Knut Erik Sæther
ass. riksadvokat

Kjerstin A. Kvande
førstestatsadvokat